

Liikenne- ja viestintäministeriölle

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAIKSI ERÄIDEN HUVIVENEIDEN TURVALLISUUDESTA JA PÄÄSTÖVAATIMUKSISTA

Esitysluonnos sisältää ehdotuksen uudeksi laiksi eräiden huviveneiden turvallisuudesta ja päästövaatimuksista. Lailla on tarkoitus panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston uusi huviveneistä ja vesiskoottereista ja direktiivin 94/25/EY kumoamisesta antama direktiivi.

Laissa säädettäisiin huviveneiden, vesiskoottereiden, niiden varusteiden ja moottoreiden turvallisuusvaatimuksista sekä valmistajien, maahantuojien ja jakelijoiden velvollisuudesta varmistua kyseisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta ennen niiden markkinoille saattamista. Lisäksi laissa säädettäisiin tuotteiden markkinavalvonnasta.

Tuotteita koskevat vaatimukset

Tuotteen markkinoille saattamisen tai sen käyttöön ottamisen edellytyksenä olisi ehdotetun 23 §:n 2 momentin mukaan, että tuote täyttää ”tuotteen suunnittelua ja rakentamista, moottoreiden pakokaasupäästöjä sekä melupäästöjä koskevat olennaiset vaatimukset”. Perustelujen mukaan laissa lueteltaisiin, mitä asioita olennaiset vaatimukset koskevat, mutta siihen ei voimassa olevan lain 7 §:n 1 momentin tapaan otettaisi viittausta huvivenedirektiivin liitteeseen. Liikenteen turvallisuusvirasto voisi ehdotetun 5 momentin sisältämän valtuuden nojalla antaa tarkempia määräyksiä olennaisista vaatimuksista.

Säännösehdotusta on arvioitava perustuslain 80 §:n kannalta. Sen 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa olevan valtuutuksen nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Valtuuden säätämiseen laissa on perustuslakivaliokunnan käytännössä kohdistettu vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta (esim. PeVL 33/2004 vp). Perustuslakivaliokunta on lisäksi toistuvasti korostanut, että perustuslain 80 §:n säännökset rajoittavat suoraan valtuussäännösten tulkintaa samoin kuin valtuuksien nojalla annettavien säännösten sisältöä. Asetuksella ei siten voida antaa yleisiä oikeussääntöjä lain alaan kuuluvista asioista (esim. PeVL 33/2004 vp).

Perustuslain 80 §:n 2 momentin perusteella ministeriötasoa alempi viranomaisen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määräyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Kyse on valtuuttavan lain yleistä tarkkarajaisuutta pidemmälle menevästä vaatimuksesta määritellä valtuuden piiriin kuuluvat asiat laissa.

Asiantuntijaviraston määräystenantovaltaa on pidetty perustuslain 80 §:n 2 momentin näkökulmasta mahdollisena, kun sääntelyyn liittyy runsaasti ammatillisiksi luonnehdittavia erityispiirteitä (PeVL 25/2000 vp), kun määräykset koskevat teknisluonteisia tai vähäisiä yksityiskohtia (PeVL 52/2001 vp, PeVL 46/2001 vp), kun viranomaisen norminanto kohdistuu suppeisiin erityisryhmiin ja kun viranomaisen harkintavalta määräysten sisällöstä on vähäistä (PeVL 43/2000 vp).

Ehdotetun määräyksenantovaltuuden kohteena olevissa olennaisissa vaatimuksissa on kyse sellaisesta lain soveltamisalan piiriin kuuluvien toimijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia keskeisesti määrittävästä sekä ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen ja ympäristön suojeluun vaikuttavasta sääntelystä, joka ei ole ehdotetulla tavalla sovitettavissa perustuslain 80 §:n 2 momentin muulle viranomaiselle siirrettäväksi sallitun lainsäädäntövallan rajoihin. On lisäksi syytä korostaa, että perustuslain mukaan lain alaan kuuluvista asioista voidaan asetuksella antaa ainoastaan tarkempia säännöksiä. Ehdotettuun lakiin tulee siksi sisällyttää riittävän täsmälliset perussäännökset tuotteiden markkinoille saattamisen edellytyksenä olevista olennaisista vaatimuksista. Valtuus näitä tarkempien säännösten antamiseen on sääntelyn yleisen merkityksen vuoksi syytä osoittaa vähintään ministeriötasolle. Tältä osin on merkityksellistä, että asetuksenantovallan sisältö ei määräydy yksinomaan lakiesityksen, vaan myös sen taustalla olevan direktiivin pohjalta. Kyseinen sidonnaisuus olisi asianmukaista todeta vähintään lain perusteluissa. Oikeusvarmuuden vuoksi on tärkeää, että asetus on kulloinkin ajantasainen.

Liikenteen turvallisuusvirasto voisi ehdotetun valtuuden nojalla antaa tarkempia säännöksiä myös keskeneräisen vesikulkuneuvon asettamisesta saataville mark-

kinoilla sekä vesikulkuneuvoon liitettävän varusteen ja moottorin asettamisesta saataville markkinoilla ja käyttöön ottamisesta. Ehdotettu 23 § ei näytä sisältävän perussäännöksiä mainituista asioista eikä valtuuden käyttöalaa ole näiltä osin avattu myöskään perusteluissa. Lakiehdotusta on tältäkin osin tarkistettava ja varmistuttava siitä, että valtuus täyttää perustuslain 80 §:n vaatimukset.

Vaatimustenmukaisuuden arviointi ja ilmoitetut laitokset

Vastuu markkinoille saatettavan tuotteen vaatimustenmukaisuuden arvioinnista olisi lakiehdotuksen 6 §:n mukaan ensisijaisesti valmistajalla. Vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa voitaisiin käyttää Liikenteen turvallisuusviraston nimeämää ilmoitettua laitosta, mutta laki ei suoranaisesti tätä edellyttäisi. Lakiehdotuksen 4 luku sisältää säännökset ilmoitettujen laitosten toiminnallisista edellytyksistä ja tehtävistä.

Jos ilmoitettu laitos katsoisi todistuksen antamisen jälkeen suoritettavan vaatimustenmukaisuuden valvonnan yhteydessä, ettei tuote ole vaatimusten mukainen, sen olisi 30 §:n 4 momentin mukaan vaadittava valmistajaa toteuttamaan korjaavat toimenpiteet ja tarvittaessa peruutettava todistus väliaikaisesti tai kokonaan. Jos korjaavia toimenpiteitä ei toteuteta tai niillä ei ole vaadittua vaikutusta, ilmoitetun laitoksen tulee tarpeen mukaan rajoittaa todistuksia tai peruuttaa ne toistaiseksi tai kokonaan.

Epäselväksi jää, mitä ehdotetussa yhteydessä tarkoitetaan todistuksen antamisen jälkeen suoritettavalla ”valvonnalla”. Ilmoitetulle laitokselle ei ehdoteta annettavaksi itsenäistä valvontatoimivaltaa eikä se perustuslain 124 § huomioon ottaen olisi asianmukaistakaan. Lähtökohtana lieneekin, että ilmoitettu laitos voi osana toiminnanharjoittajan omavalvontaa suorittaa tämän aloitteesta vaatimustenmukaisuuden uudelleenarviointeja. Lakiehdotus on tarkistettava tarkoitustaan vastaavaksi.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että todistuksen peruuttamisella olisi elinkeinon harjoittamiseen ulottuvia vaikutuksia, koska tuotteen markkinoille saattaminen edellyttäisi varmistumista tuotteen vaatimustenmukaisuudesta. Oikeusministeriö puoltaa perustuslain 124 §:n vuoksi lakiehdotuksen muuttamista esimerkiksi siten, että ilmoitettu laitos voisi saattaa vaatimustenmukaisuuden uudelleenarvioinnin yhteydessä havaitun puutteen tai epäkohdan valvontaviranomaisen tietoon ja korkeintaan tehdä tälle esityksen myönnetyn todistuksen peruuttamisesta tai rajoittamisesta.

Ehdotetun 31 §:n mukaan ilmoitettu laitos voisi vastuullaan teettää ”osatoimenpiteitä” myös alihankintana. Alihankkijan tulisi täyttää arviointilaitokselle säädetty toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset. Tällaisessa asetelmassa alihankkija voidaan ymmärtää ilmoitetun laitoksen epäitsenäiseksi tekniseksi avustajaksi. Lähtökohdaksi on sen sijaan asetettava, ettei ilmoitettu laitos voi siirtää alihankkijalle kokonaisarviointiaan (esim. PeVL 16/2012 vp). Ehdotetun 34 §:n sana-

muodosta riippumattakin on selvää, että hallinnon yleislakeja sovelletaan myös alihankkijan toimintaan, jos se hoitaa julkista hallintotehtävää.

Tarkastusoikeus

Valvontaviranomaisella olisi 38 §:n mukaan oikeus tehdä ehdotetun lain noudattamisen valvomiseksi tarpeellisia tarkastuksia. Tarkastusoikeus ei kuitenkaan ulottuisi ”kotirauhan suojaamiin tiloihin”. Säännös on perustuslakivaliokunnan käytäntöä vastaavasti syytä tarkistaa koskemaan ”pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviä tiloja” (esim. PeVL 51/2014 vp, PeVL 62/2010 vp). Vastaava huomio on esitettävissä 39 §:n 4 momentista.

Perustuslakivaliokunta on yrityksiin kohdistuvien tarkastusten yhteydessä korostanut sitä, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Euroopan ihmisoikeussovimuksen 8 artiklan soveltamista koskeva oikeuskäytäntö otetaan huomioon tulkittaessa perustuslain 10 §:n 1 momentin säännöstä yksityiselämän suojasta. Viranomaisten tarkastusvaltuuksia koskevan lainsäädännön on siksi oltava riittävän täsmällistä ja tarjottava riittävät takeet väärinkäytöksiä vastaan. Lainsäädännön on sisällettävä tämän toteutumiseksi riittävät menettelylliset ja oikeusturvatakeet. Tässä mielessä valiokunta on katsonut hallintolain 39 §:n säännösten hallintoasian käsittelyyn liittyvässä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä yhdessä hallintolain 6 §:n sisältämien hallinnon oikeusperiaatteiden kanssa täyttävän tarkastusten toteuttamista koskevalle lainsäädännölle asetettavat vaatimukset. Valiokunta on kuitenkin pitänyt näissä tapauksissa tarpeellisena lisätä tarkastussäännöksiin viittauksen hallintolain 39 §:ään (Ks. PeVL 5/2010 vp, s. 3 ja PeVL 32/2010 vp, s. 10–11). Tällainen säännös on aiheellista lisätä myös ehdotettuun 38 §:ään.

Ulkopuoliset asiantuntijat

Lakiehdotuksen 40 §:ssä säädetään viranomaisvalvontaa varten tutkimuksia, testauksia ja riskinarvioiteja tekevän asiantuntijan kelpoisuudesta ja virkavastuusta. Lakiehdotuksesta puuttuvat sen sijaan perussäännökset ulkopuolisen asiantuntijan käyttömahdollisuudesta. Esityksestä ei käy ilmi myöskään se, onko ulkopuoliselle asiantuntijalle tarkoitettu antaa itsenäisiä toimivaltuuksia vain pelkätään viranomaista avustava, epäitsenäinen rooli. Esitysluonnosta on näiltä osin tarkennettava jatkovalmistelussa. Lisäksi arvio sääntelyn perustuslainmukaisuudesta tulee sijoittaa yksityiskohtaisten perusteluiden asemesta esityksen sääntämisenjärjestysjaksoon.

Toimenpidemääräykset vaaran torjumiseksi, ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi

Jos tuotteeseen liittyvä vaara ihmisten turvallisuudelle tai terveydelle taikka omaisuudelle tai ympäristölle voidaan tehokkaasti torjua tai ehkäistä taikka vaaran suuruutta voidaan vähentää korjaus-, oikaisu- tai tiedottamistoimenpitein, markkinavalvontaviranomaisena toimiva Liikenteen turvallisuusvirasto voi 42 §:n 1 momentin nojalla määrätä toiminnanharjoittajalle tai maahantuojalle tällaisia

korjaavia toimenpiteitä. Liikenteen turvallisuusvirasto voisi 2 momentin mukaan ”myös määrätä, että tekemättä jätetty työ teetetään laiminlyöjän kustannuksella taikka että toiminnanharjoittajan tai yksityisen maahantuojan toiminta keskeytetään tai kielletään”.

Lain 42 §:n 2 momentti mahdollistaa ehdotetussa muodossaan hyvin voimakkaan puuttumisen elinkeinotoiminnan harjoittamiseen viitaten siihen, että keskeyttämis- ja toimintakielto olisi vaihtoehto korjaaville toimenpiteille. Tätä on pidettävä ongelmallisena sääntelyn oikeasuhtaisuuden ja perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaisen elinkeinovapauden kannalta. Sanotunlajisiin keinoihin tulisi voida turvautua vain olennaisissa vaatimuksenmukaisuuden vastaisuudessa ja edellytyksellä, että lievemmät puuttumiset eivät tuota tavoiteltavaa korjaavaa tulosta. Ehdotettu sääntely poikkeaa myös lakiehdotuksen pohjaksi luonnehditusta kuluttajaturvallisuuslaista (920/2011), eikä 5 luvun markkinavalvontasääntely muutoinkaan näytä kaikilta osin vastaavan kuluttajaturvallisuuslain periaatteita. Esitys vaatii huolellista jatkovalmistelua.

Jos kuitenkin 42 §:n 2 momentin tarkoituksena on säätää viranomaisen mahdollisuudesta asettaa uhkasakkolain 3 luvun mukaisesti päävelvoitteen tehosteeksi teettämis- tai keskeyttämishukka, säännös on syytä tarkistaa tarkoitustaan vastaavaksi ja se olisi asianmukaisinta sijoittaa lakiehdotuksen sisältämään uhkasakkokäytäntöön (50 §). Keskeyttämishukka olisi lisäksi syytä rajata selvemmin kosemaan huviveneiden tai muiden lain soveltamisalan piiriin kuuluvien tuotteiden valmistusta ja/tai maahantuontia (eikä toiminnanharjoittajan tai maahantuojan kaikkea toimintaa).

Valmistuksen, maahantuonnin, asettamisen saataville markkinoilla, markkinoille saattamisen ja käyttöönottamisen kieltö

Liikenteen turvallisuusvirasto voi lakiehdotuksen 43 §:n 1 momentin mukaan kieltää toiminnanharjoittajalta tuotteen valmistuksen, maahantuonnin, asettamisen saataville markkinoilla, markkinoille saattamisen ja käyttöönottamisen, jos tuote on ihmisten turvallisuudelle tai terveydelle taikka omaisuudelle tai ympäristölle vaarallinen eikä vaaraa voida muilla tavoin estää. Ehdotetusta sääntelystä ei ole sen hyväksyttävyyden kannalta sinänsä huomautettavaa. Esityksen perusteella jää tosin avoimeksi, mitä omaisuuteen kohdistuvalla vaaralla ehdotetussa yhteydessä tarkoitetaan. Sääntelyn perusoikeusvaikutusten vuoksi on joka tapauksessa syytä korostaa, että säännöstä sovellettaessa on otettava huomioon vaatimus kulloisessakin tilanteessa käytettävän toimenpiteen oikeasuhtaisuudesta.

Väliaikainen kieltö

Lakiehdotuksen 44 §:n nojalla Liikenteen turvallisuusvirasto voisi määrätä 43 §:ssä tarkoitetun tuotteen valmistusta, maahantuontia, markkinoille saattamista, saataville asettamista tai tuotteen käyttöönottoa koskevan kiellon väliaikaisena asian selvittämisen ajaksi, jos on ilmeistä, että tuote aiheuttaa vaaraan ihmisten turvallisuudelle tai terveydelle taikka omaisuudelle tai ympäristölle eikä vaaraa

voida muilla tavoin estää. Väliaikainen kieltö olisi voimassa, ”kunnes asia lopullisesti ratkaistaan”.

Myös näitä rajoitustoimenpiteitä on arvioitava perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaisen elinkeinovapauden ja 15 §:n omaisuuden suojan sekä rajoitusten oikeasuhtaisuuden kannalta. Rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi (esim. PeVM 25/1994 vp, PeVL 49/2004 vp).

Oikeusministeriö pitää aiheellisena todeta, ettei ehdotetusta 44 §:stä sinällään johdu vaatimusta 43 §:ssä säädetyn menettelyn käynnistämiseksi. Väliaikaisen kiellon antamista koskeva sääntely muodostuu myös menettelyllisesti ongelmalliseksi suhteessa 43 §:ään, joka koskee yksinomaan kielteisten seuraamusten määräämistä. Väliaikainen kieltö tulisi kaiketi olla mahdollista myös peruuttaa.

Väliaikainen kieltö voitaisiin 44 §:n 1 momentin mukaan määrätä myös, jos toiminnanharjoittaja tai yksityinen maahantuoja ei toteuta määräjassa 41 §:n nojalla määrättyjä korjaavia toimenpiteitä. Mainittuun sääntelyn tarkoitukseen ei ole helposti sovitettavissa se, että Liikenteen turvallisuusvirasto voisi 44 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen mukaan määrätä väliaikaisen kiellon myös ”samanaikaisesti kuin se antaa 41 tai 42 §:ssä tarkoitettun korjaus- tai oikaisumääräyksen tai määrää toiminnan keskeytettäväksi”.

Ehdotettu markkinavalvontanormisto muodostuu varsin vaikeasti ymmärrettäväksi. Jatkovalmistelussa on sääntelyn perusoikeusvaikutusten vuoksi varmistettava siitä, että ehdotetut markkinavalvontasäännökset muodostavat toimivalta-perustaltaan täsmällisen, asiallisesti selkeän ja sisällöltään johdonmukaisen kokonaisuuden. Lakiehdotus vaatii näiltä osin vielä uudelleenarviointia ja huolellista jatkovalmistelua.

Virka-apu

Lain 55 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan poliisin on annettava Liikenteen turvallisuusvirastolle ja Tullille virka-apua, jos näitä estetään suorittamasta ehdotetussa laissa tai sen nojalla säädettyjä virkatehtäviään. Pykälä sisältäisi lisäksi maininnan siitä, että poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilaissa (872/2011).

Säännösehdotuksen ja sen perustelujen valossa poliisin virka-avusta säätäminen on ehdotetussa laissa tarpeetonta. Lakiin voidaan sinänsä selvyden vuoksi jättää informatiivinen viittaus poliisilain 9 luvun 1 §:ään.

Muutoksenhaku

Lakiehdotuksen 56 §:n mukaan viranomaisen eli Trafín ja Tullin päätökseen haettaisiin ensi vaiheessa muutosta oikaisuvaatimuksella. Oikeusministeriö kannattaa lähtökohtaisesti oikaisuvaatimusmenettelyn käyttöä. Oikaisuvaatimusmenettely ei kuitenkaan sovellu aivan kaikkiin asioihin, esimerkiksi elinkeinolupa-asioihin. Tällaiset asiat tulisi rajata oikaisuvaatimusmenettelyn ulkopuolelle.

Lain 56 §:ssä ehdotetaan myös valituslupaa haettaessa muutosta hallinto-oikeuden päätökseen. Oikeusministeriö kannattaa lähtökohtaisesti myös valitusluvan käyttöä. Myöskään valituslupa ei kuitenkaan sovi kaikenlaisiin asioihin, esimerkiksi elinkeinoluvan peruuttamiseen tai sellaisiin valvonta-asioihin, joissa on kyse elinkeinotoiminnan rajoittamisesta. Tällaiset asiat tulisi rajata valituslupamenettelyn ulkopuolelle.

Oikaisuvaatimus- ja valituslupamenettelyn soveltuvuuden arvioinnissa käytettävien kriteerien osalta oikeusministeriö viittaa HE:een 230/2014 vp (Hallituksen esitys eräiden hallintoasioiden muutoksenhakusäännösten tarkistamisesta). Kyseisessä esityksessä myös ehdotettiin hallintolakiin yleissäännöstä siitä, että oikaisuvaatimus tehdään päätöksen tehneelle taholle. Mikäli muutos tulee voimaan ennen nyt lausuttavana olevaa lakia, ei ole tarpeen säätää oikaisuvaatimustahosta.

Ehdotetussa 57 §:ssä säädettäisiin muutoksenhausta ilmoitetun laitoksen päätöksiin. Luonnoksessa esitetään oikaisuvaatimuksen mutta ei valitusluvan käyttöä. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan myös valitusluvan käyttöönottoa tulisi harkita. Hallintolain yleissäännöksen (46 §) johdosta ei ole tarpeen erikseen säätää oikaisuvaatimusohjeen liittämistä päätökseen.

Muutoksenhausta niin Trafín ja Tullin kuin ilmoitetun laitoksenkin päätöksiin voitaisiin säätää samassa pykälässä. Säännös voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti:

Muutoksenhaku

Ilmoitetun laitoksen nimeämistä ja nimeämisen peruuttamista sekä 43 §:ssä tarkoitettua kieltoa koskevaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Muuhun Liikenteen turvallisuusviraston, Tullin ja ilmoitetun laitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua [pätöksen tekijältä] siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen nimeämisen peruuttamista sekä 43 §:ssä tarkoitettua kieltoa koskevassa asiassa saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Liikenteen turvallisuusviraston 44 §:n nojalla määräämään väliaikaiseen kieltoon ei kuitenkaan saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Liikenteen turvallisuusviraston 41-43 ja 45-48 §:n nojalla tekemää päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Liikenteen turvallisuusviraston 51 §:n nojalla tekemään maksua koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate ja täsmällisyysvaatimus

Perustuslain 8 §:ssä vahvistettu rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää vaatimuksen sääntelyn *täsmällisyydestä*. Sen mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa (ks. esim. PeVL 16/2013 vp ja 26/2002 vp). Blankorangaistussäännösten osalta myös rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset ja määritelmät tulee kirjoittaa rangaistussäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella. Oikeusministeriö kiinnittää liikenne- ja viestintäministeriön huomiota eräisiin täsmällisyysvaatimukseen liittyviin seikkoihin.

Varuste. Lain 58 §:n 1 momentin rangaistussäännöksen 1 kohta koskee "tuotteen" asettamista saataville markkinoilla, markkinoille saattamista ja ottamista käyttöön. Lain 5 §:n 11 kohdan mukaan tuotteella tarkoitetaan muun muassa "varustetta". Pykälän 7 kohdan mukaan varusteella tarkoitetaan muun muassa ohjausmekanismeja ja kaapelijärjestelmiä (c kohta) sekä polttoainesäiliöitä, jotka on tarkoitettu kiinteitä järjestelmiä varten, ja polttoaineletkuja (d kohta). Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että näitä varusteita käytetään myös lukuisissa muissa laitteissa kuin huviveneissä (esim. työkoneissa ja tieliikenteen piiriin kuuluvissa ajoneuvoissa). Säännöksen soveltamisala tulisi tämän vuoksi rajata koskemaan vain varusteita, jotka on tarkoitettu käytettäväksi vesikulkuneuvossa tms. Myös direktiivin liite II, johon määritelmä perustuu, koskee otsikkonsa perusteella ainoastaan vesikulkuneuvojen varusteita.

Käyttöönotto. Lain 58 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan rangaistaan sitä, joka "ottaa sen [=tuotteen] käyttöön" pykälässä mainittujen säännösten vastaisesti. 5 §:n 17 kohdan mukaan "käyttöönotolla" tarkoitetaan lain soveltamisalaan kuuluvan tuotteen "ensimmäistä käyttöä", jonka loppukäyttäjä tekee Euroopan unionissa tai Euroopan talousalueella. Tarkoitetaanko tuotteen käyttöön ottamisella myös rangaistussäännöksessä määritelmäsäännöksen mukaista käyttöönottoa? Jos kyllä, on asiaa syytä selventää vähintään rangaistussäännöksen perusteissa. Koska käyttöönoton määritelmä on muutenkin yleiskielen vastainen, tulisi harkita, voisiko määritelmän poistaa ja asian kirjoittaa auki aineellisiin säännöksiin (esim. 23.1 §:ssä: "Tuote voidaan — — ottaa ensimmäistä kertaa käyttöön Euroopan unionissa tai Euroopan talousalueella vain, jos — —", 58.1 § 1 k:ssa: "joka — — ottaa sen ensimmäisen kerran käyttöön Euroopan unionissa tai Euroopan talousalueella"). Määritelmäsäännöksen viittaus loppukäyttäjäänkin on täsmällisyyden kannalta ongelmallinen. Säännöstä on mahdollista tulkita sen sanamuodon puitteissa niin, että se koskee ainoastaan huviveneen lopullista käyttäjää, ei esimerkiksi henkilöä, joka aikoo vielä myydä veneen edelleen käytettyään sitä ensin itse.

Säännökset ja määräykset. Lain 23.2 §:n mukaan markkinoille saataville asetettavan tai käyttöön otettavan tuotteen on täytettävät tuotteen suunnittelua ja rakentamista, moottoreiden pakokaasupäästöjä sekä melupäästöjä koskevat "olennaiset vaatimukset". Olennaisten vaatimusten sisältö määräytyisi Liikenteen turvallisuusviraston määräysten perusteella (4 mom.). Rangaistussäännöksessä ei kuitenkaan viitata tällaisiin määräyksiin, vaan ainoastaan säännöksiin. Jotta määräysten rikkominen olisi rangaistavaa, on rangaistussäännöksessä viitattava niihin nimenomaisesti ("— — tai niiden nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti"). Selvyyden vuoksi oikeusministeriö toteaa myös, että määräyksissä on mainittava niiden rikkomisen rangaistavuudesta.

Näyttelyt ja messut. 23 §:n 4 momentin mukaan vaikka tuote ei täytä laissa säädettyjä vaatimuksia, se voidaan asettaa esille näyttelyssä, messuilla, esittelyssä ja muissa vastaavissa tilanteissa. Perusteluissa tulisi täsmentää, onko esille asettaminen samalla käyttöön ottamista tai asettamista saataville markkinoilla. Jos on, ehtojen vastainen esille asettaminen on rangaistavaa 58 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla, muutoin ei.

Vaatimustenmukaisuuden arviointi. Lakiehdotuksen 58 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan on rangaistavaa muun muassa saattaa tuote markkinoille 23—26 §:n vastaisesti. Ehdotetun 24 §:n 1 momentin mukaan ennen tuotteen markkinoille saattamista on tuotteelle suoritettava soveltuva vaatimustenmukaisuuden arviointi. Säännöksen 2 momentissa kuitenkin rajoitetaan vaatimustenmukaisuuden arvioinnista vastaavien henkilöiden joukkoa. Esimerkiksi momentin 1 kohdan mukaan jos valmistaja ei ole arvioinut tuotetta, "yksityisen maahantuojan" tulee huolehtia arvioinnista ennen tuotteen käyttöönottoa. Jos 2 momentin rajoitussäännös on tyhjentävä, ei esimerkiksi valmistaja, joka saattaa tuotteen itse markkinoille, ole laisinkaan vastuussa arvioinnista. Markkinoille saattaminen ei tällöin ole myöskään rangaistavaa. Säännöstä lienee tarpeen täsmentää.

CE-merkintä. Ehdotetun 25 §:n 1 momentin mukaan vesikulkuneuvoihin, varusteisiin ja moottoreihin tulee kiinnittää CE-merkintä ennen kuin tuote saatetaan markkinoille tai otetaan käyttöön. Säännöksen 2 momentti sisältää viittaussäännöksen akkreditointi- ja markkinavalvonta-asetuksen 30 artiklaan. Jos akkreditointi- ja markkinavalvonta-asetuksen rikkominen halutaan säätää rangaistavaksi, on asetukseen syytä viitata myös rangaistussäännöksessä, ei pelkästään 25 §:ssä.

Aineellinen luonnehdinta. Ehdotetun 58 §:n 1 momentin 2 kohtaan on syytä lisätä aineellinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi tarkoitettusta teosta, esimerkiksi seuraavasti: "rikkoo 10 §:n 2 momentissa, 15 §:n 2 momentissa, tai 18 §:n 2 momentissa säädettyä ilmoitusvelvollisuutta taikka 22 §:ssä säädettyä tiedonantovelvollisuutta".

Kiellot ja määräykset. Lakiehdotuksen 58.1 §:n 3 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi 41—47 §:ssä tarkoitettujen kieltojen ja määräysten rikkominen. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että viitatuissa säännöksissä säädetään myös velvollisuudesta antaa selvitys ja velvollisuudesta varmistaa toimenpitei-

den toteuttaminen (43.2 §) sekä ilmoitusvelvollisuudesta (43.4 § ja 44.2 §) ja ratkaisovelvollisuudesta (44.3 §). Lisäksi 47 §:n mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi "velvoittaa" (ei määrätä tai kieltää; tarkoitetaanko "määrätä"?) toiminnanharjoittajan tiedottamaan kiellosta tai määräyksestä. Perusteluissa olisi hyvä täsmentää, että rangaistavuus ei koske näiden velvoitteiden rikkomista.

Lainsäädäntötekniikka. Vakiintuneen lainsäädäntökäytännön mukaan rikosnimeke on kursivoitava (58 §:n 1 momentin loppukappale).

Eräitä laki- ja esitysteknisiä huomioita

Lakiehdotuksen 5 §:n 8 kohdan mukaan keskeneräisellä vesikulkuneuvolla tarkoitetaan venettä tai vesiskootteria, joka koostuu rungosta tai rungosta ja yhdestä tai useammasta osasta. Määritelmä ei vaikuta onnistuneelta: myös valmis ja käyttökelpoinen vesikulkuneuvo täyttää keskeneräisen vesikulkuneuvon määritelmän.

Lakiehdotuksen 58 §:n 2 momentissa po. "41—47 §:n nojalla" (ei "41—49 §:n nojalla").

Esitysluonnoksen otsikko "Suhde perustuslakiin ja käsittelyjärjestys" on syytä tarkistaa muotoon "Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys".

Säätämisyjärjestysjaksossa tulee perustuslain 124 § huomioon ottaen perustella myös julkisen hallintotehtävän antamista tarkoittavien järjestelyjen tarkoituksenmukaisuus.

Esityksen vaikutusarviojaksossa olisi asianmukaista arvioida myös ehdotetusta sääntelystä mahdollisesti aiheutuvia yritysvaikutuksia.

Oikeusministeriö ei ole lausunnossaan arvioinut lakiehdotuksen suhdetta sen taustalla olevaan direktiiviperustaan.

Ylijohtaja

Asko Välimaa

Lainsäädäntöneuvos

Marietta Keravuori-Rusanen